

נייר רקע לרגל ביקורו של מר ו.ה. אומברייכט Victor H. Umbricht
 חבר מועצת הנשיאות של הוועדה הבינלאומית של הצלב האדום.
 4 - 8 בדצמבר 1971

מטרת הביקור

המטרה הוגדרה על ידי הוועדה כדלקמן: לדון בבעיות השוטפות הנוגעות בעיקר לבסיס המשפטי והמעשי של עבודת הצלב האדום בשטחים וסביב העזרה הניתנת על ידי הוועדה הבינלאומית של הצלב האדום לשבויי המלחמה, לעצורים האזרחים, לעקורים באיזור עזה, למגורשים, למשפחות המפורדות ולקורבנות אחרים של הסכסוך במזרח התיכון.

בו זמנית יתקיימו ביקורים דומים בקהיר, בדמשק ובעמאן. בקהיר יבקר מר מרס פסיפיר חבר הנשיאות של הוועדה הבינלאומית של הצלב האדום ובדמשק ובעמאן יבקר מר פרידריך סיורדה סגן נשיא לשעבר של הוועדה.

הנושא האחד והיחיד שאנו נעלה ביוזמתנו הוא נושא שבויינו במצרים ובסוריה.

השבויים במצרים

המצרים מחזיקים ב- 11 ישראלים שהוותיק ביניהם (סרן דן אבידן) נמצא בשבי מאז 14.12.69 והאחרון מאז 18.7.70. שלושה מהשבויים פצועים קשה ולפי אמנת ג'נבה להגנת שבויי מלחמה (סעיפים 109 ו-110) היו צריכים להיות מוחזרים זה מכבר, ללא כל תנאים. פצעו של אחד משלושה אלה, [REDACTED], הם קשים במיוחד ומאז נשבה ב- [REDACTED] הוא נמצא בבית חולים צבאי. [REDACTED]

אנו מחזיקים ב- 72 שבויים מצריים בחוכם 3 קצונים, ופרן ו-2 יסגנים ו-16 אונכחים מהאי שדוואן. בשלבים שונים במשך השנתיים האחרונות דרשנו החזרה כל הפצועים קשה, ובראשם [REDACTED], בהתאם לאמנה וכן לסעיף ו' בתנאי הפסקת האש מ-7.8.70, החלפה כללית של כל השבויים משני הצדדים, והחלפה [REDACTED] במספר שבויים מצרים. פניות אלה נעשו באמצעות הוועדה הבינלאומית של הצלב האדום וכן באמצעות ממשלתו ואישים כגון מזכ"ל האו"ם ויארינג. עד עתה הושבו פנינו ריקם.

יש לציין שהמצרים החזירו בעבר 3 שבויים ישראליים פצועים קשה כתמורה עבור שבוי מצרי שרצו לקבל בחזרה או כאשר חששו שהשבוי הישראלי עלול למוח בעודו ביהיהם. יש לציין כמו-כן שהטפול בשבויינו במצרים השתפר מאד בשנה האחרונה ואפשר להגדירו עכשיו כטוב.

נציגי הצלב האדום במצרים ה"ה de Beaumont-7/ Boisard מכירים אותם כל שבועיים ומטפלים בהם במסירות רבה.

השבויים בסוריה

סוריה מחזיקה בשבי שלושה טייסים ישראלים ששניים מהם נשבו באפריל 1970 (אחד מהם סרן נחמני - חולה) והשלישי ביוני 1970. מצבם הכללי של השלושה הוא לא רע ויחסם של שלטונות סוריה אליהם הוטב לאחרונה אך הסורים עדיין מפרים האמנה בזה שאין הם מרשים לנציג הצלב האדום לבקר השבויים במקום מעצרם, והם מוחזקים כאילו היו אסירים פלילים.

בשלבם שונים הצענו לסורים באמצעות הצלב האדום ואטליה החלפת שבויים כלית בתוספת שני המיגים הסורים שאנו מחזיקים. הסורים סרבו לכל עסקא.

אנו מחזיקים ב- 43 שבויים סורים. לאחרונה פנו הסורים אלינו בדרישה להחזיר, בהתאם לאמנה, שני שבויים פצועים קשה. עקרונית הוחלט להיענות ולהחזיר שבו אחד ותמורת השני לדרוש החזרת סרן נחמני שמצב בריאותו אינו שפיר.

השבויים בירדן

ירדן מחזיקה בשני אזרחים ישראלים, שעברו את הגבול. האחד דרוזי שעבר לפני כשנתיים והשני יהודי שעבר לפני למעלה מחודש וכנראה שאיננו שפוי בדעתו.

אנו מחזיקים בשבוי מלחמה ירדני (קצין).

... רצ"ב רשימת שבויינו במצרים ובסוריה.

בעיות שיועלו ע"י האורח

1. תחולת האמנה הרביעית

מאז מלחמת ששה הימים לוחץ עלינו הצלב האדום להכריז על נכונותנו להחיל את אמנת ג'נבה הרביעית הדנה בהגנה על אזרחים בעתות מלחמה.

מטעמים עקרוניים אנו מתנגדים להחלת האמנה על השטחים כי

- (א) מעשינו בירושלים מאז יוני, 1967 עומדים בסתירה למלה הכתובה של האמנה.
- (ב) נזחנת האפשרות למינוי מעצמה מגינה או תחליף לה (הצלב האדום).
- (ג) מאפשרת התערבות של המעצמה המגינה או התחליף לה בעניינים שאין לנו ענין שיתערבו בהם.

אמנת ג'נבה הרביעית קובעת שהאמנה חבוצה על ידי מעצמה מגינה שתפקידה הוא להגן על עניינם של הצדדים בסכסוך. במקרה שאין הסכמה על מעצמה מגינה קובעת האמנה מנוי ארגון בינלאומי כחליף.

הערבים אינם מסכימים למינוי מעצמה מגינה פן ישתמע הדבר כהכרה בישראל.

עוד ביוני 1968 אשרנו באגרת לצלב האדום בתשובה לבקשתם להחיל האמנה, שישראל הפצה שהצלב האדום ימשיך את פעולותיו ההומניטריות על בסיס אד-הוק, הבענו נכונות להמשיך להעניק לצלב האדום כל ההקלות אך הוספנו כי ברצוננו להשאיר בעיית החלת האמנה לשטחים פתוחה.

הצלב האדום המשיך וממשיך במאמציו לשכנענו להחיל האמנה. מלבד העילה העקרונית, מעלים נציגי הצלב האדום הטענה כי הכרזה שלנו על החלת האמנה הרביעית וביצועה המלא תחרום למאמצים לעשות יותר למען שבויינו בארצות ערב המוגנים על ידי האמנה השלישית שכל הצדדים מחילים אותה.

הצלב האדום מודה כי ילמונות ישראל מאפשרים לנציגיו לפעול כצורה פרגמטית במסגרת האמנה אך מציין כי במספר מקרים הם נחקלים בהסתייגות ישראל לגבי סעיפים מיוחדים. בין אלה מונה הצלב האדום: הריסת בתים (אסורה לפי סעיף 53 של האמנה) וגירושים (לפי סעיף 49).

עמדתנו היסודית והמוצהרת בענין תחולת האמנה הרביעית והגנה על זכויות האדם של תושבי השטחים היא שלנו גישה הומניטרית לכל הבעיות בשטחים ומטרתנו היא למנוע כל סבל לתושבים - הכל במסגרת צרכי הבטחון. החלה אוטומטית של האמנה על שטחים שהרבונו עליהם אינה ברורה, תיצור בעיות משפטיות ופוליטיות מסובכות.

אנו טוענים כי התנהגות ישראל בשטחים תואמת רוח האמנה ושומרת על חוקה מתאימה ומתקדמת על הזכויות הפרט והכלל בשטחים. שר הבטחון בחשובה לשאילתה בכנסת ביולי 1968 אמר כי יחידות צה"ל בשטחים פועלות על פי ההוראות והכללים המקובלים בישראל והתואמים את אמנת ג'נבה הרביעית.

2. הריסת בתים

הצלב האדום התריע בהזדמנויות שונות ובמכתב לראש הממשלה על מדיניות הריסת בתים העומדת בסתירה להוראות סעיף 53 של האמנה הרביעית. הוסבר לצלב האדום כי הריסת מבנים נעשית לאחר חקירה יסודית ומקפת ומסרתה להעניש אישית את הנוגעים בדבר במישרין וכן לשמש כאמצעי הרחעה ואין לראות עונש זה כעונש קולקטיבי. ההריסה מתבצעת בהתאם לחוק הקיים עוד מזמן הבריטים ואף החקיקה הירדנית בגדה והמצרית ברצועה, נוחתה לשלטונות הסמכות להרוס מבנים למטרות בטחוניות או הגנתיות. טעוננו הוא שלעונש זה יש מידה מסוימת של כח התראה ביחוד כאשר אנו נמנעים מלהטיל עונש מות.

3. גירושים

כל המגורשים היו אנשים שהיו מעורבים במעשי טרור או בהסתה אקטיבית למעשים נגד החוק. נכון שסעיף 49 מאמנת ג' נבה אוסר גירושים אך אין ספק שלא התכוון למטרים של בודדים הפועלים עבור ממשלות זרות והמוחזרים לשטחים של אותן ממשלות זרות שעבורם בצעו פעולות טרור וכו'

המגורשים, רובם ככולם, הם אנשים שרצו תקופות ארוכות של עונש עבור מעשי חבלה והברירה היא או להמשיך ולהחזיקם בבתי הסוהר או לשלחם אל אחיהם. שחרורם בשטחים הינו סיכון בטחוני העלול לפגוע לא רק בכוחות צה"ל אלא באנשים חפים מפשע בשטחים עצמם.

4. מעצרים אדמינסטראטיביים

האמנה אינה אוסרת מעצרים כאלה אך נציגי הצלב האדום טוענים שאין אנו מביאים את העצורים למשפט ושמחזיקים אותם יחד עם אסירים שנידונו כבר.

עמדתנו היא כי לאור המצב הבטחוני הקיים אין אפשרות להמנע ממעצרים אך הם מתבצעים בהתאם לחוק הקובע גם נוהלים לערעורים.

5. העקורים באיזור עזה

התנאים ששררו באיזור עזה ושהביאו לנקיטת האמצעים במחנות הוסברו פעמים רבות לנציגי הצלב האדום כשבאו לטעון למען אלה שפוננו מהמחנות. הנציגים עצמם מודים שהבעיות שנוצרו הולכות ונפחרות, מחוץ לכמה מקרים קשים במיוחד שבנוגע אליהם עומד הצלב האדום בקשר עם שלטונות צה"ל באיזור.

6. הפקעת אדמות

האמנה אמנם אינה אוסרת הפקעת אדמות לצרכי בטחון אך נציגי הצלב האדום התלוננו בעבר על צורת ביצוע ההפקעות וכן על רמת הפיצויים הנמוכה, כביכול, הנתנת לבעלי האדמות.

7. המצב בבתי הסוהר

הטענה העיקרית של המלב האדום בנושא זה היא הצפיפות הרבה בבתי הסוהר. כן טוענים אנשי הצלב האדום שאין מספקים התעסקות לעצורים בכמה מבתי הכלא. הם יודעים ששלטונות בתי הכלא ערים לבעיות אלה ועושים הכל על מנת לפתורן. השלמת בית הסוהר החדש בבאר-שבע עשויה לפתור מרבית הבעיות בנושא זה.

8. כן יועלו הנושאים הבאים הקשורים במצב בשטחים בודאי בפני המתאם לשטחים במשרד הבטחון:

א) המשך אחוד המשפחות עזה - מצרים ואפשרות העברת הרשיונות שלא נוצלו למבקשים אחרים שטרם קבלו רשיונות.

ב) איחוד משפחות ירדן - גדה. יבקש אולי למצא בסיס חדש להגדרת ה-Hardship cases

ג) בקשות לחפוש קרובים - יעורר שאלת זרוך, התשובות לבקשות מארצות ערב לחיפוש קרובים בקרב אסירים. בהקשר זה הוא עלול לחזור על בקשת נציג הצלב האדום בארץ לקבל רישום של האסירים העצורים. מטעמים עקרוניים אין מוסרים לצלב האדום רשימות של אסירים ועצורים. נציגי הצלב האדום מורשים לבקרם בבתי הסוהר באופן חופשי עם סיום הקירתם.

סכום כללי

הועדה הבינלאומית של הצלב האדום אינה מסכימה לעמדתנו העקרונית בדבר אי תחולת האמנה הרביעית של השטחים המוחזקים ועל אחת כמה וכמה אינה משלימה עם מעשינו המוגדרים על-ידיה כהפרות של האמנה, כמו הריסת בתים בירושלים וכו'. לעומת זאת הועדה הב"ל ונציגיה בארץ מכירים בעובדה שאנו מחילים את מרבית הוראות האמנה למופת וכי גישתנו לאוכלוסיה המקומית בשטחים מושחתת על עקרונות הומניטריים. יחסי העבודה בין נציגות הצלב האדום בארץ (הנציגות הכי גדולה בעולם) לבין שלטונותינו האזרחיים והצבאיים כאחד טובים והצלב האדום מעריך את מאמצינו הכנים לפתור בעיות בדרך אנושית.

מר מישל מרטן

מה אומבריקטס ילווה על ידי ראש המחלקה למזרח התיכון במנגנון הועדה מר מישל מרטן. מר מרטן שירת בישראל בראש הנציגות של הצלב האדום בשנים 1967/1968 והוא בקי מאד בענייני האיזור. על אף הניוטרליות הכפולה והמכופלת של אזרח שווייץ ופקיד בכיר במנגנון של הועדה הבינלאומית של הצלב האדום, יחסו לישראל חם ואוהד.